

Zadeva: 050-6/2025/14
Datum: 20. 8. 2026

OCENA DISKRIMINATORNOSTI SMERNIC ZA PREHRANJEVANJE V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

1. Predlog oz. pobuda in dopolnitev

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) je dne 13. 2. 2026 prejel predlog za ugotavljanje diskriminacije pobudnik, v katerem je ta zatrjeval sistemsko diskriminatorno prakso tedanjega Ministrstva za vzgojo in izobraževanje (sedaj Ministrstvo za izobraževanje, znanost in mladino, v nadaljevanju: ministrstvo, MIZM), in sicer s sprejemom Smernic za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih¹ (v nadaljevanju: Smernice).

V predlogu je pobudnik navedel, da njegova družina prakticira etično veganstvo kot celostno filozofsko prepričanje, ki temelji na moralni enakovrednosti vseh čutečih bitij in zavračanju njihovega izkoriščanja. To prepričanje vpliva na vse vidike njihovega življenja: ne uživajo mesa, mleka, jajc ali drugih živalskih proizvodov, ne uporabljajo oblačil iz usnja, volne ali svile, izogibajo se kozmetiki, testirani na živalih, ter proizvodom, ki vsebujejo živalske sestavine. Hkrati pa imajo v družini za vegansko prehranjevanje tudi zdravstveni razlog (v ožji družini imajo namreč anamnezo zdravstvenega stanja, ki predstavlja povečano tveganje za razvoj bolezni pri obeh hčerkah, pri čemer znanstvene raziskave kažejo povezavo med uživanjem živalskih proizvodov in tveganjem za nastanek te bolezni).

Kot navaja, Smernice ne omenjajo osebne okoliščine prepričanja kot legitimne podlage za prilagoditev prehrane, kar po njegovem mnenju vodi v sistemsko diskriminacijo etičnih veganov. Poudaril je, da vrtec, ki ga obiskujeta njegovi hčeri, po njegovem mnenju ni povzročitelj diskriminacije, saj je zgolj njen izvajalec, ker sledi trenutno veljavnim Smernicam. Problem naj bi bil v Smernicah, ki vrtce in šole v Sloveniji ter njihove zaposlene zavezujejo k izvajanju diskriminatorne prakse. Njegova otroka sicer v vrtcu trenutno dobivata vegansko prehrano, a ne na podlagi spoštovanja njunega prepričanja, ampak na podlagi zdravniškega potrdila pediatra iz Avstrije zaradi njunih zdravstvenih razlogov. Ne zdi se mu prav, da je moral za etični razlog, ki je po zakonu zaščiten prepričanje, priskrbeti zdravniško potrdilo, kar pomeni, da je moral »medikalizirati« svoje prepričanje. Sistem namreč ne priznava etičnega prepričanja kot legitimnega razloga za prilagoditev prehrane, medtem ko priznava zdravstvene razloge. Npr. otrok z alergijo dobi prilagojeno prehrano na podlagi zdravniškega potrdila, veganski otrok pa tega ne dobi na podlagi svojega etičnega prepričanja, razen če je razlog »medikaliziran«. Smatra, da gre za neenako obravnavo na podlagi vrste osebne okoliščine.

¹ Sprejete 23. 11. 2023, v uporabi od šolskega leta 2024/2025, drugi del smernic je potrdil Razširjen strokovni kolegij za javno zdravje ter Razširjen strokovni kolegij za pediatrijo. Dostopne so na: [Smernice-za-prehranjevanje-v-VIZ-2024.pdf](#).

Pri tem se sklicuje tudi na Zagovornikovo odločbo št. 0700-86/2023/10 z dne 8. 8. 2025,² v kateri je Zagovornik ocenil, da sta že Svet Evrope³ in Evropsko sodišče za človekove pravice⁴ Opredelila etično veganstvo kot zaščiteno prepričanje, ki uživa zaščitni pravni status kot neversko osebno prepričanje.

Pobudnik je v svojem predlogu Zagovornika pozval, naj:

- presodi, ali je prisilna medikalizacija prepričanja kršitev dostojanstva prepričanja po 41. členu Ustave RS⁵ in po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo⁶ (v nadaljevanju: ZVarD),
- poda priporočilo vrtcem, da morajo zagotoviti razumno prilagoditev za otroke z etičnim veganskim prepričanjem,
- poda priporočilo MIZM, da nemudoma posodobi Smernice tako, da vanje navede tudi etično veganstvo kot zaščiteno osebno okoliščino prepričanja, ki je lahko podlaga za prilagojeno prehrano.

Podal je tudi prošnjo po prednostni obravnavi predloga, ki jo je dne 9. 3. 2026 dopolnil. V njej je še dodatno opredelil tako svoj predlog kot tudi svojo zahtevo po prednostni obravnavi, navajal pa je po vsebini enake razloge kot že v predlogu.

2. Postopek pred Zagovornikom

Zagovornik je sprava sprožil postopek ugotavljanja diskriminacije št. 0700-17/2026, saj je pobudnik za to vložil popoln predlog. Vendar je tekom preučevanja zadeve dognal, da je prehrana otrok in mladostnikov v vzgojno-izobraževalnih zavodih urejena sistemsko z Zakonom o šolski prehrani⁷ (v nadaljevanju: ZŠolPre-1), ki pa se izrecno skliče na Smernice.

Zagovornik ima v skladu z ZVarD različna pooblastila, če gre za sum na diskriminatorno ravnanje ali pa za potencialno diskriminatornost predpisa. Da bi razčistil vprašanje, za kaj gre v obravnavanem primeru, se je s poizvedbo št. 0700-17/2026/6 z dne 20. 4. 2026 obrnil na več deležnikov.

Ker so Smernice objavljene na spletni strani MIZM, poleg tega pa je MIZM podalo tudi pozitivno mnenje v postopku njihovega sprejemanja, njihov predlagatelj je bil Zavod RS za šolstvo (v nadaljevanju: ZRSS), ki jih je tudi izdal in založil, sprejel pa jih je Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje (v nadaljevanju: SSSI), je Zagovornik svojo poizvedbo poslal vsem navedenim. V njej ga je zlasti zanimala pravna narava Smernic, hkrati pa še pojasnila na dve strokovni vprašanji: stališče medicinske stroke glede veganske prehrane pri otrocih v vrtcih in šolah ter stališče ministrstva glede nesorazmernega bremena za vzgojno-izobraževalne zavode.

² Dostopno na: <https://zagovornik.si/izdelki/odlocba-glede-domnevne-diskriminacije-pri-prehrani-v-vrtcu/>.

³ Dostopno na: <https://www.coe.int/en/web/echr-toolkit/la-liberte-de-pensee-de-conscience-et-de-religion>. Svet Evrope, vodilna organizacija za spoštovanje človekovih pravic, je kot pomembno in koherentno prepričanje na področju prehranjevanja potrdil le veganstvo, za katerega je navedel, da uživa zaščitni pravni status kot neversko osebno prepričanje. Smiselno enako izhaja tudi iz vodnika k 9. členu EKČP, in sicer, da se varstvo po 9. členu EKČP priznava tudi različnim filozofskim prepričanjem, kot je npr. veganstvo.

⁴ Dostopno na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-1503%22%7D>. V zadevi C.W. proti Veliki Britaniji je ESČP presodilo, da veganska prepričanja v zvezi z živalskimi proizvodi spadajo v okvir področja uporabe 9. člena EKČP, kar pomeni, da je veganstvo prepoznano kot del "vesti" ali "prepričanja."

⁵ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a, 92/21 – UZ62a in 98/25 – UZ74a.

⁶ Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg.

⁷ Uradni list RS, št. 3/13, 46/14, 46/16 – ZOFVI-K, 76/23 in 61/24.

2.1. Poizvedba Zagovornika

SSSI je na Zagovornikovo poizvedbo dne 21. 4. 2026 z dopisom št. 013-13/2026-3350-7 odgovoril, da je s strani predlagatelja ZRSS novembra 2023 prejeli v obravnavo gradivo Smernic. Med priloženo dokumentacijo je bilo tudi pozitivno mnenje tedanjega MVI, zato je gradivo uvrstil na dnevni red 231. seje, ki je potekala dne 23. 11. 2023. Pred obravnavo na seji je bilo gradivo predhodno uvrščeno na dnevne rede in obravnavano na šestih delovnih komisijah SSSI. V razpravah so vse komisije pripravljenemu gradivu izrazile podporo ter posebej izpostavile kakovost interdisciplinarnega sodelovanja pri pripravi Smernic. Na sejah komisij in SSSI je sodeloval tudi predstavnik Nacionalnega inštituta za javno zdravje (v nadaljevanju: NIJZ). Na podlagi predstavljenih strokovnih argumentov in dokazil je SSSI sprejel sklep, s katerim je v skladu s 4. členom ZŠolPre-1 in v okviru svojih pristojnosti Smernice sprejel.

ZRSS na Zagovornikovo poizvedbo ni odgovoril.

MIZM pa se je v svojem odgovoru št. 070-8/2026-3350-4 z dne 5. 5. 2026 opredelilo do pravne narave Smernic in nesorazmernega bremena za vzgojno-izobraževalne zavode, glede stališča medicinske stroke glede veganske prehrane pri otrocih v vrtcih in šolah pa je posredovalo mnenje Ministrstva za zdravje (v nadaljevanju: MZ).

2.1.1. Pravna narava Smernic

ZŠolPre-1 se uporablja za osnovne in srednje šole ter za osnovne in srednje šole v okviru zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ki izvajajo javno veljavne vzgojno-izobraževalne programe. S tem zakonom so predvidene tudi Smernice (šesti odstavek 4. člen ZŠolPre-1), ki jih morajo osnovne in srednje šole pri organizaciji in izvajanju prehrane upoštevati. Določbe šestega in osmega odstavka 4. člena ter 19. in 20. člena ZŠolPre-1 se smiselno uporabljajo tudi v vrtcih, zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, domovih za učence, dijaških domovih ter v centru šolskih in obšolskih dejavnosti.⁸

Na spletni strani ministrstva je navedeno, da so za organizacijo prehrane sicer odgovorni vrtci in šole sami,⁹ vendar pa morajo pri tem upoštevati Smernice (»Vsi vzgojno-izobraževalni zavodi morajo pri organizaciji šolske prehrane upoštevati smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih.«¹⁰).

Zgoraj navedena pravna podlaga (ZŠolPre-1) in navedbe tako pobudnika kot tudi spletne strani MIZM kažejo na to, da imajo Smernice dejansko naravo podzakonskega predpisa, ki ga morajo vzgojno-izobraževalni zavodi upoštevati, kar pomeni, da bi moral Zagovornik v tem primeru presojati morebitno diskriminatornost Smernic kot podzakonskega predpisa in ne diskriminatornega ravnanja dotičnega vrtca. K takemu zaključku je kazala tudi pobudnikova navedba, da vrtec, ki ga obiskujeta njegovi hčeri, po njegovem mnenju ni povzročitelj diskriminacije, saj je zgolj njen izvajalec, ker sledi trenutno veljavnim Smernicam, ki vrtce in šole v Sloveniji ter njihove zaposlene zavezujejo k izvajanju diskriminatorne prakse.

MIZM je v zvezi s tem v svojem odgovoru št. 070-8/2026-3350-4 z dne 5. 5. 2026 pojasnilo, da so Smernice strokovni dokument, ki predstavljajo obvezno strokovno podlago za izvajanje

⁸ Smernic za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih, sprejete 23. 11. 2023, v uporabi od šolskega leta 2024/2025, dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Smernice-za-prehranjevanje-v-VIZ-2024.pdf>, stran 8.

⁹ Prehrana v vrtcu | GOV.SI

¹⁰ Šolska prehrana | GOV.SI

določb ZŠolPre-1, zato je njihovo upoštevanje pri organizaciji in izvajanju prehrane za vzgojno-izobraževalne zavode obvezno. Ti so jih pri organizaciji prehrane dolžni upoštevati.

2.1.2. Stališče medicinske stroke glede veganske prehrane pri otrocih v vrtcih in šolah

Ker po Zagovornikovi presoji lahko poleg zdravstvenega stanja na način prehranjevanja posameznikov vplivajo tudi druge varovane osebne okoliščine, npr. vera ali prepričanje (npr. muslimani, etični vegani), je Zagovornik MIZM prosil tudi za pojasnilo, kakšno je stališče medicinske pediatrične stroke glede veganske prehrane pri otrocih v vrtcih in šolah.

Na 47. in 48. strani Smernic je namreč navedeno, da je pogoj za uvedbo dietne prehrane dostavljeno individualno potrdilo o medicinsko predpisani dieti na enotnem obrazcu ter da individualnih zahtev po prehrani, ki niso medicinsko indicirane in podprte z ustreznimi napotitvami, opredelitvami diet, obrazci in navodili za izvajanje, kot to določajo Priporočila za medicinsko indicirane diete,¹¹ zavodi niso dolžni izvajati, saj imajo lahko nekatere škodljive učinke za otroke.

Kot še izhaja iz Smernic, je po mnenju domačih in tujih strokovnih združenj uravnotežena, pestra in mešana prehrana trenutno najoptimalnejši način, kako v praksi doseči ustrezno razmerje med okolijskimi vplivi in vplivom prehrane na zdravje.¹² Tudi če zavod po lastni presoji oziroma v skladu z zmožnostmi in pogoji poleg osnovnega jedilnika običajne mešane prehrane načrtuje tudi dodatno ponudbo brezmesnega jedilnika, mora ta vključevati jajca, jajčne jedi, mleko, mlečne izdelke ipd.¹³

MIZM je posredovalo mnenje MZ št. 181-256/2026-2711-4 z dne 24. 4. 2026, v katerem je to pojasnilo, da je Razširjeni strokovni kolegij za pediatrijo (v nadaljevanju: RSK za pediatrijo), ki je posvetovalno telo MZ, vprašanje mešane prehrane in vegetarijanstva oziroma veganstva pri odrasčajočih otrocih in mladostnikih obravnaval večkrat. Na svoji 55. redni seji dne 6. 7. 2010 je presojal primernost uravnotežene mešane prehrane, vegetarijanske in veganske prehrane pri otrocih ter mladostnikih in podal naslednji sklep:

"Strokovne raziskave ne kažejo, da bi mešani jedilniki, pripravljani po načelih zdravega prehranjevanja, pomenili tveganje za zdrav otrokov razvoj. Nasprotno, uživanje mesa zmanjšuje nevarnost nastanka nekaterih bolezni zaradi pomanjkanja določenih hranil v otrokovi hrani. Tudi vegetarijanska prehrana lahko zagotovi vsa potrebna hranila za otroka. Izsledki strokovnih raziskav in objavljenega poročila pa opozarjajo, da ta način prehranjevanja v praksi pogosto predstavlja dejavnik tveganja za otrokovo zdravje, ker večinoma ni podprt z zadostnim teoretičnim znanjem in ni pravilno izvajan. Pobude za uvedbo vegetarijanskih jedilnikov v vzgojno-izobraževalnih zavodov izvirajo iz različnih kulturoloških, moralnih, filozofskih in podobnih stališč in ne zato, ker bi bila mešana prehrana otroku dokazano škodljiva. Različne obravnave otrok v javnih institucijah glede na posebna prepričanja in stališča različnih družin vodi v segregacijo otrok, ki s stališča zdravstvenih strok ni upravičena. Ker je RSK za pediatrijo zadolžen za enakomerno in celostno vzdrževanje in vzpodbujanje dobrega zdravstvenega stanja otrok, mladostnic in mladostnikov na področju celotne Slovenije, glede na objavljene podatke iz literature svetuje, da se v javnih vrtcih in šolah pripravlja zdrava, mešana prehrana."

¹¹ Dostopno na spletni strani Zdravniške zbornice Slovenije: [Priporočila za medicinsko indicirane diete](https://www.zzs.si/priporocila-za-medicinsko-indicirane-diete).

¹² Smernic za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih, sprejete 23. 11. 2023, v uporabi od šolskega leta 2024/2025, stran 29, dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Smernice-za-prehranjevanje-v-VIZ-2024.pdf>.

¹³ Smernic za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih, sprejete 23. 11. 2023, v uporabi od šolskega leta 2024/2025, stran 49, dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Smernice-za-prehranjevanje-v-VIZ-2024.pdf>.

V letu 2019 je bil RSK za pediatrijo ponovno zaprosen za opredelitev glede prehrane v otroštvu. Na svoji 2. redni seji dne 25. 9. 2019, ko je razpravljal o prehrani ob medicinsko predpisani dieti, je podal sklep št. 3/2-2019: "Člani RSK za pediatrijo menijo, da je edino uravnotežena mešana prehrana, primerna prehrana, saj so otroci ogrožena skupina, zato ker so razvijajoči in vsako pomanjkanje naredi v tem obdobju bistveno večjo škodo, kot če je to pomanjkanje v odraslem obdobju. Upoštevati je potrebno pravilo enakosti in to pravico zagotoviti vsem. Otrokom, ki pa imajo predpisano medicinsko indicirano dieto, naj ustanove le-to zagotovijo. V dokumentu, ki je predpisal medicinsko indicirano dieto, se je opredelilo, da vegetarijanska, veganska prehrana in prehrana zaradi etičnih prepričanj ni predmet medicinsko predpisane diete. Če pa se država odloči, da država omogoča vegansko prehrano, potem pa je potrebno zagotoviti vsem to možnost izbire prehrane (halal, košer, rastafarijanska, ipd....)".

V letu 2023 je Nacionalni inštitut za javno zdravje (v nadaljevanju: NIJZ) pripravil posodobljene usmeritve zdravega prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki sledijo sodobnim spoznanjem tako dietetske kot pediatrične stroke, in jih podal v obravnavo RSK za pediatrijo. Ta jih je obravnaval na svoji 4. seji dne 7. 3. 2023 in podal sledeči sklep: "Sklep 2/4: Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih so strokovno ustrezno pripravljene. RSK podaja pozitivno mnenje glede implementacije le – teh v vzgojno-izobraževalne zavode."

Zaradi očitka Strateškega sveta za prehrano, da pri zadnji prenovi smernic ni bila zadostno vključena pediatrična stroka, je bil RSK za pediatrijo ponovno zaprosen za stališče. Ta je dne 6. 6. 2023 na svoji 5. seji, ponovil sklep 2/4-2023 s 4. seje dne 7. 3. 2023 in zapisal: »Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih so strokovno ustrezno pripravljene in ne potrebujejo sprememb in RSK podaja ponovno pozitivno mnenje glede implementacije le – teh v vzgojno-izobraževalne zavode.".

MZ je pojasnilo še, da se posebne diete v vzgojno-izobraževalnih zavodih v skladu s priporočili medicinske stroke zagotavljajo le na podlagi medicinskih indikacij, potrjenih s strani zdravnika specialista, saj bi opustitev diete pomenila poslabšanje zdravja otroka (Priporočila Zdravniške zbornice Slovenije glede medicinsko indiciranih diet¹⁴). Zakonsko veljavne Smernice, ki jih je uradno sprejel SSSI ter so jih podprla najvišja strokovna posvetovalna telesa v okviru slovenske medicinske stroke, RSK za pediatrijo in RSK za javno zdravje, temeljijo na predpostavki, da je uravnotežena in varovalna prehrana z vključevanjem različnih vrst živil iz vseh priporočenih skupin živil najlažje uresničljiva in ob ustreznem energijskem vnosu omogoča zadosten vnos vseh potrebnih hranil.

2.1.3. Stališče MIZM glede nesorazmernega bremena za vzgojno-izobraževalne zavode

V Priporočilih Zdravniške zbornice Slovenije za medicinsko indicirane diete je navedeno, da je bil v zadnjem času zaznan problem vse večjega števila otrok z različnimi dietami, ki niso medicinsko utemeljene, kar ima lahko škodljive učinke za otroke, **predstavlja pa tudi veliko in nepotrebno breme za vzgojno-izobraževalne zavode**. Ti niso dolžni zagotavljati medicinsko neutemeljenih diet, med drugim tudi na podlagi verskih in drugih osebnih prepričanj staršev (vegetarijanska, veganska dieta).

Zato je Zagovornika v poizvedbi zanimalo še stališče ministrstva, ali oziroma kdaj predstavlja zagotavljanje diet, ki niso medicinsko utemeljene, nesorazmerno breme za vrtce in šole.

¹⁴ Dostopno na spletni strani Zdravniške zbornice Slovenije: [Priporočila za medicinsko indicirane diete](#).

MIZM je glede tega pojasnilo svoje stališče, da ni utemeljeno nalagati dodatnih zahtev, ki presegajo zmožnosti vzgojno-izobraževalnih zavodov in bi lahko vplivale na učinkovitost sistema. Zagotavljanje ustreznih načrtovanih dietnih obrokov za učence z medicinsko indicirano dietno prehrano je potrebno za varovanje njihovega zdravja, pri čemer je organizacija medicinsko indiciranih dietnih obrokov že sama po sebi zahtevna, saj terja dodatno strokovno znanje organizatorja šolske prehrane in kuhinjskega osebja, dosleden nadzor nad sestavinami ter pogosto ločene postopke priprave, kar povečuje organizacijsko kompleksnost, prostorske zahteve in tveganje za napake, ki lahko neposredno ogrozijo zdravje otrok. Ob tem vsak poseg v sistem šolske prehrane vpliva na sklop dejavnikov, vključno s kadrovskimi in prostorskimi zmožnostmi, organizacijo dela, opremljenostjo kuhinj, higienskimi režimi ter zahtevami na področju javnega naročanja. Že obveznost zagotavljanja dietnih obrokov za učence z medicinsko predpisano dieto predstavlja za šole pomembno dodatno odgovornost in obremenitev, ki zahteva tudi ustrezne organizacijske in infrastrukturne prilagoditve.

MIZM je pojasnilo še, da lahko šola že sedaj v okviru svojih zmožnosti poleg osnovnega jedilnika običajne mešane prehrane ponudi tudi dodatno ponudbo obrokov, če je zagotovljena skladnost osnovnega jedilnika ter ustrezna in varna priprava vseh medicinsko indiciranih diet, pri čemer je odločitev o obsegu te ponudbe v avtonomni presoji posamezne šole ob upoštevanju njenih kadrovskih in prostorskih pogojev. Zato je pomembno, da se najprej okrepijo osnovni pogoji za izvajanje šolske prehrane v skladu s Smernicami, nato pa se v sodelovanju z zavodi postopno in načrtovano preverjajo možnosti za nadgradnjo sistema. Pri tem je ključno upoštevanje znanstvenih izsledkov, strokovnih smernic ter zagotavljanje dolgoročno vzdržnega in kakovostnega sistema organizirane javne prehrane v vzgojno-izobraževalnih zavodih.

2.1.4. Odziv pobudnika

Zagovornik je dne 29. 5. 2026 pobudniku posredoval stališča MIZM, MZ in SSSI. Ta se je odzval dne 1. 6. 2026 z obsežnim pojasnilom. V njem je prerekal vse njihove argumente in smiselno zatrjeval posredno diskriminacijo ureditve. Navedel je, da je sicer cilj varovanja zdravja otrok legitimen, vendar pa sredstvo, to je absolutna zavrnitev prehrane, ki je povezana s prepričanjem, ni niti ustrezno niti nujno potrebno.

Glede sklepa RSK iz leta 2010 je navedel, da je notranje protisloven, saj izrecno priznava, da tudi vegetarijanska prehrana lahko zagotovi vsa potrebna hranila za otroka. Tveganje, ki ga sklep navaja, je izrecno vezano na izvedbo, ki naj ne bi bila podprta z zadostnim teoretičnim znanjem, kar pa bi lahko rešilo strokovno načrtovanje veganske prehrane v zavodu.

Sklep RSK iz leta 2019 po njegovem mnenju dokazuje, da ne gre za medicinsko nezmožnost, ampak za vrednostno odločitev, saj je prilagoditev izvedljiva, če se zanjo odloči država, trditev o »edino primerni« prehrani pa je neutemeljena. Vira, na katera se sklicuje MZ (WHO: Infant and young child feeding guidelines, 2025, in ESPGHAN position paper, 2025), sta napačna oz. zavajajoča. Prvi namreč obravnava izključno dojenje ter uvajanje dopolnilne prehrane pri dojenčkih in malčkih, starih od 0 do 23 mesecev. Ne omenja veganske ali rastlinske prehrane in je ne odsvetuje, prav tako ne obravnava prehrane predšolskih in šolskih otrok. Drugi pa ne predstavlja dejanskega in najnovejšega stališča te organizacije o veganski prehrani otrok. Ažuren dokument (Verduci in sod., 2025, Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition) veganske prehrane pri otrocih ne odsvetuje. Nasprotno, sklene, da je »hranilno popolna veganska prehrana, ki podpira normalno rast in razvoj zdravih dojenčkov, otrok in mladostnikov, potencialno dosegljiva«, da pa je z razpoložljivimi (pretežno opazovalnimi) dokazi ni mogoče dokončno potrditi, zaradi česar zahteva skrbno spremljanje in nadomeščanje posameznih mikrohranil (železo, kalcij, vitamin B12 in vitamin D), staršem pa naj se ponudita strokovni prehranski nasvet in spremljanje.

Kot je še navedel pobudnik, pa se MZ po drugi strani ne sklicuje na vir, ki je po njegovem mnenju veliko bolj utemeljen, in sicer namenski dokument WHO prav o tem vprašanju (Plant-based diets and their impact on health, sustainability and the environment: a review of the evidence«, WHO European Office for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases, 2021, dok. št. WHO/EURO:2021-4007-43766-61591). Ta izrecno obravnava rastlinske, vegetarijanske in veganske prehranske vzorce ter vegansko prehrano opredeli kot eno od oblik rastlinske prehrane. Navaja, da je pretežno rastlinska prehrana, nizka v soli, nasičenih maščobah in dodanih sladkorjih, priporočena kot del zdravega življenjskega sloga in da varuje pred kroničnimi nenalezljivimi boleznimi. Glede hranilne ustreznosti izrecno zapiše, da je priporočene ravni mikrohranil (kot so železo, vitamin A in cink) »mogoče doseči z ustrezno načrtovano vegansko prehrano, ki vključuje raznolika rastlinska živila«, pri vitaminu B12 in vitaminu D pa poudarja pomen obogatenih živil, ustrezne izpostavljenosti soncu in po potrebi nadomeščanja. Dokument prizna previdnost pri strožjih oblikah (možnost nižjega vnosa vitaminov B2, B12, D, joda, cinka, kalcija in selen), vendar nikjer ne sklene, da je veganska prehrana sama po sebi neustrezna.

Zato pobudnik meni, da je pravi razlog za zavrnitev veganske prehrane, ki ga MZ dejansko tudi navaja, organizacijska ugodnost, ne zdravstvena nujnost. MZ namreč sklene, da Smernice temeljijo »na predpostavki, da je uravnotežena ... prehrana ... najlažje uresničljiva«. To pa se navezuje tudi na navedbe MIZM o nesorazmernem bremenu vzgojno-izobraževalnih zavodov. Pobudnik navede, da sistem, ki obvladuje organizacijsko in zdravstveno zahtevnejše primere (medicinsko indicirane diete), ne more hkrati trditi, da je strokovno načrtovan veganski obrok, katerega opustitev ne ogroža zdravja, nepremostljivo breme. Poleg tega je rastlinski obrok hkrati primeren za več skupin otrok: za otroke z etičnim veganstvom, za vegetarijance, za otroke z alergijo na mleko, jajca ali ribe, za otroke z laktozno intoleranco in za muslimanske otroke, saj je rastlinska hrana vedno halal. En sam veganski obrok lahko tako zadovolji potrebe več diet hkrati in zmanjša skupno število ločenih priprav, namesto da bi ustvarjal dodatno. Trditev MIZM, da prilagoditev nujno pomeni dodatno organizacijsko in finančno breme, zato ne drži - pri vključujočem pristopu lahko deluje ravno nasprotno.

Glede odgovora SSSI je pobudnik navedel, da ne vsebuje nobene vsebinske obrambe sporne ureditve v Smernicah, saj SSSI opiše izključno postopek sprejema.

Glede na »verigo« nastanka Smernic (predlagatelj je ZRSS, MIZM izda pozitivno mnenje, SSSI jih sprejme) in glede na dejstvo, da so za vse zavode zavezujoča strokovna podlaga, je pobudnik še predlagal, da Zagovornik pri oceni predpisa upošteva, da gre tudi za potencialno navodilo za diskriminacijo v smislu 9. člena ZVarD, ki bremeni izdajatelja, ne izvajalca.

3. Pravne podlage in pravni viri

Kot že navedeno, se ZŠolPre-1 uporablja za osnovne in srednje šole ter za osnovne in srednje šole v okviru zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ki izvajajo javno veljavne vzgojno-izobraževalne programe. Šesti odstavek 4. člen ZŠolPre-1 določa, da se pri organizaciji šolske prehrane upoštevajo Smernice, ta določba pa se smiselno uporablja tudi v vrtcih, zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, domovih za učence, dijaških domovih ter v centru šolskih in obšolskih dejavnosti.¹⁵

¹⁵ Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih, sprejete 23. 11. 2023, v uporabi od šolskega leta 2024/2025, dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Smernice-za-prehranjevanje-v-VIZ-2024.pdf>, stran 8.

Na spletni strani ministrstva je navedeno, da so za organizacijo prehrane sicer odgovorni vrtci in šole sami,¹⁶ vendar pa morajo pri tem upoštevati Smernice (»Vsi vzgojno-izobraževalni zavodi morajo pri organizaciji šolske prehrane upoštevati smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih.¹⁷).

3.1. Smernice kot podzakonski predpis

Odgovor na vprašanje, kaj šteje za podzakonski predpis, je tekom svoje sodne prakse izoblikovalo Ustavno sodišče (US). Iz Komentarja k 160. členu Ustave RS¹⁸ izhaja, da je pri tej presoji odločilno vprašanje, ali gre za splošni akt (predpis), pri čemer to ni odvisno od formalnih lastnosti akta, zlasti ne od naziva predpisa. Ne glede na to, kdo je akt sprejel in po kakšnem postopku (DZ, Vlada, drugi državni ali lokalni organi), in ne glede na različne nazive aktov (pravilnik, odredba, navodilo, odlok, sklep), je upošteven samo materialni kriterij: US šteje za predpis vsak akt, ki vsebuje splošne in abstraktne pravne norme, s katerimi se urejajo pravice in obveznosti pravnih subjektov, oziroma če te norme navzven povzročajo pravne učinke (t. i. eksterno delovanje), pri čemer ima naravo predpisa lahko tudi le posamezna določba znotraj izpodbijanega akta.

Smernice veljajo za nedoločen krog oseb (niso namenjene samo eni specifični ustanovi, temveč vsem vzgojno-izobraževalnim zavodom v RS), kar kaže na njihovo splošnost. Poleg tega urejajo nedoločeno število primerov in situacij (npr. možnost prilagojene diete velja za vse, ki imajo zdravniško potrdilo o medicinsko indicirani dieti, pri čemer se to ne nanaša le na enega otroka ali le na eno vrsto medicinsko indicirane diete, ampak na splošno na vse tovrstne primere) in predpisujejo ravnanje vzgojno-izobraževalnih zavodov za situacije, ki se lahko ponavljajo v nedogled (ureditev ni časovno ali krajevno omejena), kar kaže na njihovo abstraktnost. Glede na določilo, da vzgojno-izobraževalni zavodi niso dolžni zagotavljati individualnih zahtev po prehrani, če te niso medicinsko indicirane in podprte z ustreznimi zdravniškimi potrdili, je očitno, da Smernice vsebujejo splošne in abstraktne pravne norme, s katerimi se urejajo pravice in obveznosti pravnih subjektov (vzgojno-izobraževalnih zavodov), saj jim s tem predpisujejo neko ravnanje (bodisi, da nekaj morajo narediti, ali pa, da tega niso dolžni narediti). S tem pa delujejo eksterno, saj povzročajo pravne učinke tudi navzven (npr. staršem oziroma otrokom, ki bi zaradi svoje vere ali prepričanja želeli prejemati prilagojeno dieto, pa vzgojno-izobraževalnim zavodom tega v skladu s Smernicam ni treba zagotavljati).

Iz tega izhaja zaključek, da so Smernice za vzgojno-izobraževalne zavode zavezujoče in imajo kot take naravo podzakonskega predpisa, saj njihovo obvezno uporabo predvidi zakon (šesti odstavek 4. člena ZŠolPre-1). Zato Zagovornik zaključuje, da gre v primeru Smernic za splošen akt oziroma podzakonski predpis, v zvezi s katerim ne more voditi postopka ugotavljanja diskriminatornosti konkretnega ravnanja, ampak lahko vodi postopek ocene diskriminatornosti tega podzakonskega predpisa.

4. Pravna ureditev varstva pred diskriminacijo

Diskriminacijo opredeljuje 4. člen Zakona o varstvu pred diskriminacijo¹⁹ (ZVarD), po katerem diskriminacija pomeni vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje, omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja ne samo človekovih pravic in temeljnih svoboščin, temveč tudi drugih pravic,

¹⁶ [Prehrana v vrtcu | GOV.SI](#)

¹⁷ [Šolska prehrana | GOV.SI](#)

¹⁸ Dostopno na: [Podzakonski predpisi, predpisi lokalnih skupnosti in splošni akti, sprejeti za izvrševanje javnih pooblastil – e-KURS](#).

¹⁹ Uradni list RS, št. 33/16, 21/18 – ZNOrg.

pravnih interesov in ugodnosti. Diskriminacija zaradi katerekoli osebne okoliščine je prepovedana.

Pri diskriminaciji mora biti specifična osebna okoliščina ključen razlog za slabšo obravnavo. Gre za prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statuse, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka. Skladno s 1. členom ZVarD mednje štejejo spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katera koli druga osebna okoliščina.

ZVarD nekatere osebne okoliščine izrecno našteva (spol, narodnost, rasa, starost, invalidnost in podobno), hkrati pa določa, da lahko do diskriminacije pride tudi zaradi katerekoli druge okoliščine, seveda če ta ustreza zgornji definiciji osebne okoliščine. Nabor osebnih okoliščin, na podlagi katerih lahko pride do diskriminacije, torej ni zaprt. Zagovornik je že v več primerih presodil, da je okoliščina, ki jo je mogoče razumeti kot osebno okoliščino v smislu ZVarD, lahko tudi zdravstveno stanje.

ZVarD opredeljuje več oblik diskriminacije. Posredna diskriminacija, za katero bi lahko šlo v obravnavanem primeru, obstaja, če je oseba ali skupina oseb z določeno osebno okoliščino bila, je ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralne določbe, merila ali prakse v manj ugodnem položaju kot druge osebe, razen če ta določba, merilo ali praksa objektivno temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in nujno potrebna (drugi odstavek 6. člena ZVarD).

Diskriminacija se lahko dogaja na različnih področjih družbenega življenja, na katerih morajo sicer po 2. členu ZVarD državni organi, lokalne skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter pravne in fizične osebe na vseh področjih oblastnega odločanja, delovanja v pravnem prometu in pri drugem svojem delovanju oziroma ravnanju v razmerju do tretjih oseb zagotavljati varstvo pred diskriminacijo oziroma enako obravnavanje vseh oseb. Področje urejanja prehrane v vzgojno-izobraževalnih ustanovah kot področje oblastnega odločanja države o ureditvi tega področja, ki za to področje predpiše tudi pogoje in pravila z aktom, ki ima naravo podzakonskega predpisa, nedvomno sodi med tista področja družbenega življenja, na katerih sta diskriminacija oziroma neenaka obravnava prepovedani.

Obravnavanje posameznikov pod slabšimi pogoji, ki temelji na njihovih osebnih okoliščinah, je lahko dopustno le izjemoma in pod pogoji testa sorazmernosti. Kot izhaja iz drugega odstavka 6. člena ZVarD, je izjema od prepovedi posredne diskriminacije podana le, če sicer navidezno nevtralna določba, merilo ali praksa objektivno temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in nujno potrebna.

5. Ocena diskriminatornosti Smernic

Zagovornik je v konkretnem postopku na podlagi 38. člena ZVarD ocenjeval, ali so Smernice v delu, v katerem določajo, da javni vzgojno-izobraževalni zavodi niso dolžni upoštevati individualnih zahtev po prehrani, če te niso medicinsko indicirane (stran 47 in 48 Smernic), skladne z načelom enakega obravnavanja otrok, ki imajo prepričanje etičnega veganstva, oziroma ali takšna ureditev krši prepoved posredne diskriminacije teh otrok na podlagi njihove osebne okoliščine prepričanja (etičnega veganstva).

5.1. Pravna podlaga za izvedbo ocene diskriminatornosti

38. člen ZVarD podeljuje Zagovorniku pooblastilo za vlaganje zahtev za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov pred Ustavnim sodiščem. Zagovornik to določbo izvaja tako, da pred

odločitvijo o tem, ali bo začel postopek za oceno ustavnosti ali zakonitosti pred Ustavnim sodiščem, najprej opravi lastno oceno diskriminatornosti predpisa.

Zagovornik tekom postopka izvedbe lastne ocene diskriminatornosti predpisa ureditev ocenjuje po metodi, ki jo je razvilo Ustavno sodišče, ko je presoјalo morebitno diskriminatorno obravnavo. Ustavno sodišče je v Odločbi št. U-I-425/06 z dne 2. 7. 2009²⁰ (7. točka obrazložitve) zavzelo stališče, da je za presojo utemeljenosti očitka o neenakem, diskriminacijskem obravnavanju treba odgovoriti na naslednja vprašanja: 1) ali se zatrjevano različno obravnavanje nanaša na zagotavljanje oziroma uresničevanje človekove pravice oziroma temeljne svoboščine, 2) če se, ali obstaja različno obravnavanje pobudnika in tistega, s katerim se pobudnik primerja, 3) ali sta dejanska položaja, ki ju pobudnik primerja, v bistvenem enaka in torej razlikovanje temelji na okoliščini iz prvega odstavka 14. člena Ustave ter 4) če gre za razlikovanje na podlagi okoliščine iz prvega odstavka 14. člena Ustave in torej za poseg v pravico do nediskriminacijskega obravnavanja, ali je ta poseg ustavno dopusten. Če je odgovor na prva tri vprašanja pritrdilen in poseg ne prestane t. i. strogega testa sorazmernosti, potem gre za neustavno diskriminacijo.

Tehtanje utemeljenosti očitka o diskriminaciji, kot je določena v 4. členu ZVarD, po oceni Zagovornika poteka po istem mehanizmu, saj morajo biti, da bi lahko govorili o diskriminaciji skladno z ZVarD, podani naslednji elementi:

- osebna okoliščina,
- poseg v človekovo pravico, svoboščino, drugo pravico, pravni interes ali ugodnost,
- prikrajšanje v primerjavi z drugimi posamezniki ali skupinami v primerljivem položaju,
- vzročna zveza med osebno okoliščino in obravnavo, ki je oseba deležna, ter
- odsotnost izjem od prepovedi diskriminacije.

Zato je moral Zagovornik najprej ugotoviti, ali je etično veganstvo kot osebna okoliščina prepričanja v smislu, kot jo je zatrjeval pobudnik, v obravnavani zadevi sploh podana, oziroma ali je način veganskega prehranjevanja lahko izraz osebne okoliščine prepričanja etičnega veganstva v smislu pravno varovane kategorije po ZVarD.

5.2. Etično veganstvo kot osebna okoliščina prepričanja

Pobudnik je zatrjeval diskriminatornost Smernic, ki se kaže v slabši obravnavi njegovih mladoletnih otrok na podlagi njune (in njegove) osebne okoliščine prepričanja. Navedel je, da njegova družina prakticira etično veganstvo kot celostno filozofsko prepričanje, ki temelji na moralni enakovrednosti vseh čutečih bitij in zavračanju njihovega izkoriščanja. To prepričanje vpliva na vse vidike njihovega življenja: ne uživajo mesa, mleka, jajc ali drugih živalskih proizvodov, ne uporabljajo oblačil iz usnja, volne ali svile, izogibajo se kozmetiki, testirani na živalih, ter proizvodom, ki vsebujejo živalske sestavine.

Skladno s 1. členom ZVarD je ena od pravno varovanih osebnih okoliščin tudi okoliščina vere ali prepričanja. To pomeni, da ta osebna okoliščina zajema bodisi versko bodisi kakšno drugo prepričanje, pri čemer pa ni vsako drugo prepričanje tudi varovano po ZVarD. S tem namenom je Zagovornik najprej preučil slovensko sodno prakso v zvezi z vprašanjem, kakšno mora biti prepričanje, da je lahko pravno varovano z vidika varstva pred diskriminacijo v okviru osebne okoliščine vere ali prepričanja.

Glede na to, da ZVarD ne definira, kaj je lahko varovana osebna okoliščina, niti kaj zajema pojem »prepričanje«, je v zvezi s tem, poleg obrazložitve k 1. členu ZVarD ob predstavitvi

²⁰ Dostopno na: <https://www.us-rs.si/sl/zadeve-in-odlocitve/odlocitve/u-i-42506>.

predloga zakona iz predloga ZVarD,²¹ pomemben sklep Vrhovnega sodišča RS I Up 27/2008 z dne 23. 6. 2008,²² v katerem je to zavzelo stališče, da je »versko prepričanje« opredeljiv pojem, niti (tedaj veljaven – op.) Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (t.i. ZUNEO, ki je veljal pred sprejetjem ZVarD) niti Direktiva Sveta 2000/78/ES pa ne opredeljujeta pojma »drugo prepričanje«.

Kot nadalje ugotavlja Vrhovno sodišče RS, Slovar slovenskega knjižnega jezika (Ljubljana 1994; v nadaljevanju SSKJ) opredeljuje tri različne pomene besede »prepričanje«:

- prvi pomen se nanaša na to, »kar nekdo glede na logiko, izkustvo upravičeno misli, sodi, da je resnično, pravilno«;
- pri drugem pomenu pomeni prepričanje toliko kot »prepričanost«;
- pri tretjem pomenu pa gre za skupek med seboj povezanih misli, pojmov, sodb: a) bodisi o temeljnih, splošnih vprašanjih sveta, družbe, človeka; b) bodisi v zvezi s kakšnim delom stvarnosti, npr. politično prepričanje.

Po presoji Vrhovnega sodišča RS mnenje (sodba) o resničnosti in odraz osebnega pogleda na neko okoliščino nista predmet pravnega varovanja. Ni namreč videti razloga, da bi zakonodajalec v okviru prepovedi diskriminacije varoval prav vsako človekovo sodbo o katerikoli okoliščini ali osebni pogled na katerikoli okoliščino. To kaže na to, da je zakonodajalec hotel varovati človekovo drugo prepričanje le, če gre za skupek med seboj povezanih misli, pojmov, sodb o temeljnih, splošnih vprašanjih sveta, družbe, človeka.

Gre za primere, kot navaja Vrhovno sodišče RS, kadar določeno prepričanje pomeni izkaz konsistentnega etičnega ali filozofskega oziroma idejnega sistema, ko ne gre zgolj za mnenje ali stališče, temelječe na trenutno dostopnih informacijah, temveč nekaj, kar ima posebno težo v posameznikovem osebnem življenju, kar je resno, pomembno, trajno in kohezivno, vredno spoštovanja v demokratični družbi ter združljivo s človekovim dostojanstvom.²³

Vsebinsko podobno se je o tem, kaj so teistična, ateistična in neteistična prepričanja s področja etike oziroma morale, izreklo tudi Ustavno sodišče RS v sklepu U-I-835/21 z dne 15. 2. 2022,²⁴ v katerem je navedlo, da so teistična, ateistična in neteistična prepričanja s področja etike oziroma morale tista, katerih notranje in zunanje lastnosti kažejo na njihovo konsistentnost, tehtnost, resnost, kohezivnost in pomembnost.

Zagovornik je ob upoštevanju zgoraj navedenega presodil, da veganski način prehranjevanja v okviru etičnega veganstva, kot ga zatrjuje pobudnik, zadosti kriteriju notranje in zunanje konsistentnosti, tehtnosti, resnosti, kohezivnosti in pomembnosti, kot je navedlo Ustavno sodišče RS, in bi ga bilo kot takega po svoji naravi možno enačiti z religioznim prepričanjem.

Po presoji Zagovornika, ki jo je na podlagi natančne preučitve opravil že v svoji zadevi 0700-86/2023,²⁵ etično veganstvo na splošno in že v osnovi prepoveduje vsakršno uporabo oziroma uživanje česarkoli živalskega izvora, ne zgolj živil, temveč tudi oblačil, obutve, kozmetike oziroma vseh drugih izdelkov bodisi živalskega izvora bodisi testiranih na živalih. Za razliko od vegetarijanstva ali pa veganstva zgolj v prehranskem smislu v konceptu načel etičnega veganstva ne obstajajo njegove različne oblike, v okviru katerih bi posameznik (npr. v primeru, če bi verjel, da gre za humano rejo in ravnanje z živalmi) občasno lahko užival tudi npr. mlečne izdelke ali jajca in nosil volnena oblačila. Splošna načela etičnega veganstva iz uporabe

²¹ EVA 2015-2611-0046, dostopno na: <http://vrs-3.vlada.si/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/086FB042941C71F6C1257F420027C3D1?OpenDocument>.

²² Dostopno na: <https://sodnapraksa.si/?doc-11879>

²³ Definicija izhaja iz sklepa Vrhovnega sodišča RS I Up 27/2008 z dne 23. 6. 2008, dostopno na: <https://sodnapraksa.si/?doc-11879>

²⁴ Dostopno na: <https://www.us-rs.si/sl/zadeve-in-odlocitve/odlocitve/u-i-83521>

²⁵ Dostopno na: [Odločba glede domnevne diskriminacije pri prehrani v vrtcu - Zagovornik načela enakosti](#).

izključujejo veliko širši nabor izdelkov kot zgolj živila živalskega izbora, saj gre za mišljenje, ki tem načelom sledi v vseh vidikih življenja, ne le pri načinu prehrane, torej tudi v zvezi z uporabo oblek, obutev, kozmetike in pri drugih namenih.

S tem se v primeru etičnega veganstva izkažejo vse tiste notranje in zunanje lastnosti, ki kažejo, da gre za prepričanje, ki ima v sebi konsistentnost, tehtnost, resnost, kohezivnost in pomembnost. Te lastnosti pa so skladno z argumentacijo Ustavnega in Vrhovnega sodišča RS potrebne, da se nekemu prepričanju podeli posebno pravno varstvo, ki ga lahko osebe, ki tako nereligiozno prepričanje delijo, nato utemeljeno pričakujejo v okviru varstva pred diskriminacijo.

Do takega stališča je Zagovornik prišel tudi s pregledom stališč evropskih organov in tuje sodne prakse. Svet Evrope, vodilna organizacija za spoštovanje človekovih pravic, je veganstvo potrdil kot pomembno in koherentno prepričanje na področju prehranjevanja in zanj navedel, da uživa zaščitene pravni status kot neversko osebno prepričanje.²⁶ Smiselno enako izhaja tudi iz vodnika k 9. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP),²⁷ in sicer, da se varstvo po 9. členu EKČP²⁸ priznava tudi različnim filozofskim prepričanjem, kot je npr. veganstvo.

Iz vodnika k 9. členu EKČP, podobno kot iz zgoraj omenjenega sklepa Ustavnega sodišča RS, še izhaja, da 9. člen EKČP varuje nereligiozna prepričanja, če so izpolnjena merila prepričljivosti, resnosti, kohezije in pomembnosti. To izhaja tudi iz stališča Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) v zadevi C.W proti Veliki Britaniji,²⁹ ko je sodišče presodilo, da veganska prepričanja v zvezi z živalskimi proizvodi spadajo v okvir področja uporabe 9. člena EKČP, kar pomeni, da je veganstvo prepoznano kot del "vesti" ali "prepričanja".³⁰

Smiselno enako kot ESČP je odločilo tudi sodišče v Združenem kraljestvu. V zadevi Nicholson proti Grainger³¹ je delovno sodišče v Združenem kraljestvu (Employment Appeal Tribunal) vzpostavilo test, ki ga morajo prestati nereligiozna prepričanja, da lahko govorimo o zaščitenem filozofskem prepričanju. Razsodilo je, da je prepričanje (v konkretnem primeru je šlo za prepričanje o podnebnih spremembah, ki jih je povzročil človek) lahko filozofsko prepričanje le, če prestane (kasneje poimenovan Graingerjev) test, in sicer:

1. prepričanje mora biti resnično in splošno uveljavljeno,
2. gre za prepričanje in ne samo mnenje ali stališče, ki temelji na trenutno razpoložljivih informacijah,
3. prepričanje mora biti o pomembnem in bistvenem vidiku človeškega življenja,
4. doseči mora določeno raven resnosti, kohezije in pomembnosti,
5. prepričanje mora biti spoštovanja vredno v demokratični družbi, združljivo s človeškim dostojanstvom in ne v nasprotju s temeljnimi pravicami drugih.

26 Dostopno na: <https://www.coe.int/en/web/echr-toolkit/la-liberte-de-pensee-de-conscience-et-de-religion>

27 Dostopno na: <https://www.equalityhumanrights.com/human-rights/human-rights-act/article-9-freedom-thought-belief-and-religion> .

28 9. člen EKČP ureja svobodo mišljenja, vesti in vere.

29 Dostopno na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%2201-1503%22%5D%7D> .

30 Povzeto po: ESČP C. W. proti Veliki Britaniji, št. 18187/91.

31 Dostopno na: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-500-6704?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-500-6704?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true)

Kasneje je angleško sodišče ta test uporabilo v zadevi Conisbee proti Crossley Farms Limited,³² kjer je sicer odločalo o vprašanju vegetarijanstva in zaključilo, da to, za razliko od veganstva, ne predstavlja zadostnega standarda za filozofsko prepričanje.

Vsa ta stališča so Zagovornika utrdila v njegovi presoji, da etično veganstvo, ki ne sledi samo veganski prehrani, temveč se njegova načela nanašajo na vsa področja življenja in nasprotujejo uporabi živali za kakršen koli namen, dosega zahtevano stopnjo prepričljivosti, resnosti, povezanosti in pomembnosti kot celota, zato ga lahko štejemo med filozofska prepričanja, ki bi jih bilo mogoče zaščititi v skladu z ZVarD.

5.3. Prehrana v vzgojno-izobraževalnih zavodih kot pravica

Prvo vprašanje, ki si ga je v skladu z zgoraj navedeno metodo Ustavnega sodišča RS treba zastaviti za presojo utemeljenosti očitka o neenakem, diskriminacijskem obravnavanju, je, ali se zatrjevano različno obravnavanje nanaša na zagotavljanje oziroma uresničevanje človekove pravice oziroma temeljne svoboščine, pri čemer pa se ZVarD ne razteza zgolj na ti dve kategoriji, ampak tudi na katerokoli drugo pravico, pravni interes ali ugodnost.

Kot je Zagovornik ugotovil v svoji nedavni zahtevi za oceno ustavnosti tretjega in četrtega odstavka 4. člena ZŠolPre-1, ki jo je pred kratkim na podlagi 38. člena ZVarD vložil na Ustavno sodišče RS,³³ predstavljata šolska malica in kosilo zakonsko pravico učencev in dijakov, do uživanja katere so upravičeni vsi, ne glede na njihove osebne okoliščine, in ki jo šole zagotavljajo v okviru javne službe in s tem vzgojno-izobraževalnega procesa. Tretji odstavek 4. člena ZŠolPre-1 namreč določa, da mora šola za (vse) učence oziroma dijake obvezno organizirati malico v okviru javne službe. To pomeni, da je malica s to zakonsko določbo opredeljena kot pravica vseh učencev in dijakov in šolam nalaga nasprotno obveznost, da jo v okviru dejavnosti javne službe zagotovijo vsem tistim učencem in dijakom, ki se nanjo prijavijo in jo tudi plačajo. V skladu s četrtnim odstavkom 4. člena ZŠolPre-1 šola organizira tudi zajtrk, kosilo in popoldansko malico v okviru dodatne ponudbe, pri čemer pa bodo šole od 1. 9. 2027 skladno s spremenjenim tretjim odstavkom 4. člena ZŠolPre-1B za vse učence v okviru javne službe poleg malice dolžne organizirati tudi kosilo. Zato Zagovornik ne dvomi, da je zagotavljanje prehrane v šolah pravica otrok, ki te šole obiskujejo.

Enako pa nedvomno velja tudi za področje prehrane v vrtcih. Zakon o vrtcih³⁴ (v nadaljevanju: ZVrt) v več določbah prehrano uvršča v okvir izvajanja javnega programa vrtca, poleg vzgoje in varstva. V drugem odstavku 14. člena določa, da tako dnevni kot poldnevni programi poleg vzgoje in varstva otrok obsegajo tudi prehrano otrok, prav tako pa je tudi cena programov poleg stroškov vzgoje in varstva sestavljena tudi iz stroška prehrane (prvi odstavek 28. člena ZVrt), pri čemer 30. člen ZVrt določa, da cena javnega programa obvezno vključuje stroške vzgoje, varstva in prehrane. Iz tega izhaja, da je prehrana v vrtcih kot sestavni del javnega programa dejansko del kurikulumu, preko katerega se otrok med drugim uči tudi zdravih navad, zato kot taka tvori otrokovo pravico do zdravega razvoja.

Konvencija ZN o otrokovih pravicah, ki jo v Sloveniji uporabljamo neposredno, sicer ne določa posebej pravice otrok do zdrave prehrane, je pa mogoče to pravico izpeljati iz drugih pravic,

³² Dostopno na:

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5d777ae2e5274a27ca983503/Mr_G_Conisbee_v_Crossley_Farms_Limited_Others-3335357-2018-OPH_Reserved_Judgment.pdf

³³ Dostopno na: [Ocena diskriminatornosti tretjega in četrtega odstavka 4. člena zakona o šolski prehrani - Zagovornik načela enakosti](#).

³⁴ Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 55/17, 18/21 in 85/25.

zlasti iz 24. člena, ki določa, da države pogodbenice Konvencije priznavajo otrokovo pravico do najvišje dosegljive ravni zdravja in do storitev ustanov za zdravljenje in zdravstveno rehabilitacijo.

Enako kot za učence in šolarje Zagovornik tudi za otroke v vrtcih ocenjuje, da zagotavljanje prehrane nedvomno šteje med otrokove pravice, ki jih je dolžna v skladu s 56. členom Ustave RS in načelom skrbi za zdrav razvoj otroka uresničiti država.

To pomeni, da je odgovor na prvo vprašanje presoje morebitne diskriminatorne ureditve v Smernicah v okviru metode Ustavnega sodišča RS, pritrdilen.

5.4. Različno obravnavanje v primerjavi z drugimi posamezniki ali skupinami

Ker je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, v skladu z ustavno sodno metodo sledi naslednje vprašanje: ali obstaja različno obravnavanje pobudnika (oziroma v konkretnem primeru njegovih mladoletnih otrok) in tistega, s katerim se pobudnik primerja.

Pobudnik zatrjuje, da zaradi prepričanja njihove družine, ki se prehranjuje v skladu z načeli etičnega veganstva, njegova otroka običajne mešane prehrane, ki vključuje vsa živila rastlinskega in živalskega izvora,³⁵ ki jo v vrtcu pripravljajo v skladu s Smernicami, ne moreta uživati, kar ju postavlja v različen položaj v primerjavi z vsemi ostalimi otroki, ki običajno mešano prehrano lahko uživajo.

Zagovornik v zvezi s tem sledi navedbam pobudnika. Iz Smernic izhaja, da je najbolj priporočljiva in z več vidikov (zdravstveni, okoljski itd.) najbolj primerna prehrana za otroke uravnotežena, pestra in mešana prehrana.³⁶ Prilagojeno oziroma dietno prehrano se lahko v vzgojno-izobraževalnih zavodih organizira le za otroke in mladostnike, ki imajo zaradi različnih zdravstvenih indikacij predpisano medicinsko indicirano dieto, kar dokazujejo s potrdilom specialista pediatra ali izbranega zdravnika, kot je to določeno z veljavnimi Priporočili za medicinsko indicirane diete Zdravniške zbornice Slovenije.³⁷ Iz tega izhaja, da so zavodi prilagoditev prehrane dolžni izvajati le za tiste otroke, za katere to narekuje njihovo zdravstveno stanje, ne pa tudi njihovo prepričanje. Prav tako to navedejo tudi Priporočila za medicinsko indicirane diete Zdravniške zbornice Slovenije, na katera napotujejo Smernice.³⁸

Vse to kaže, da so otroci, ki se zaradi katerekoli druge osebne okoliščine, ki ni zdravstveno stanje, prehranjujejo drugače, kot pa v skladu z načelom običajne mešane prehrane, ki ga uveljavljajo Smernice, v neenakem oziroma različnem položaju z otroki, ki lahko to prehrano brez zadržkov uživajo. Zato Zagovornik ocenjuje, da je tudi odgovor na drugo vprašanje ustavno sodne metode glede različnega položaja pritrdilen.

³⁵ V Smernicah je tovrstna prehrana poimenovana »uravnotežena, pestra in mešana prehrana«.

³⁶ Smernice, stran 29: "Po mnenju domačih in tujih strokovnih združenj je uravnotežena, pestra in mešana prehrana po zgornjih načelih trenutno najoptimalnejši način kako v praksi doseči ustrezno razmerje med okoljskimi vplivi in vplivom prehrane na zdravje. Vse drugačne oblike prehranjevanja v teh okoljih lahko privedejo do poslabšanja hranilne vrednosti obrokov, posledice zavračanja hrane pa se lahko odrazijo v še dodatno povečanem negativnem okoljskem odtisu."

³⁷ Smernice, stran 47 in 48.

³⁸ "V zadnjem času zaznavamo problem vse večjega števila otrok z različnimi dietami, ki niso medicinsko utemeljene. To ima lahko škodljive učinke za otroke,..." ali "Vzgojno-izobraževalni zavodi niso dolžni zagotavljati medicinsko neutemeljenih diet, kot so npr. diete na podlagi priporočil alternativnih zdravilcev (bioresonanca, homeopatija itn.), določanja specifičnih IgG, verskih in drugih osebnih prepričanj staršev (vegetarijanska, veganska dieta) ter diet, kot npr. »dieta brez konzervansov« in podobno."

5.5. Primerljivost dejanskih položajev

Naslednje, tretje vprašanje, s pomočjo katerega Ustavno sodišče RS pretehta utemeljenost očitka o diskriminacijskem obravnavanju, je, ali sta dejanska položaja, ki ju pobudnik primerja, v bistvenem enaka in torej razlikovanje temelji na okoliščini iz prvega odstavka 14. člena Ustave RS.

Pobudnik je na več mestih v svojih dopisih navedel, da Smernice ne priznavajo etičnega prepričanja kot legitimnega razloga za prilagoditev prehrane, medtem ko priznavajo zdravstvene razloge. Za ponazoritev je navedel primer otroka z alergijo, ki dobi prilagojeno prehrano na podlagi zdravniškega potrdila o njegovem zdravstvenem stanju, otrok, ki sicer nima zdravstvenega razloga, se pa prehranjuje vegansko zaradi svojega prepričanja, pa prilagojene prehrane na podlagi tega prepričanja ne dobi.

Smernice kot pogoj za uvedbo dietne prehrane izrecno določajo le zdravstvene razloge. Določajo tudi, da individualnih zahtev po prehrani, ki niso medicinsko indicirane in podprte z ustreznimi napotitvami, opredelitvami diet, obrazci in navodili za izvajanje, kot to določajo Priporočila za medicinsko indicirane diete,³⁹ zavodi niso dolžni izvajati. Glede na to, da pobudnik neenako obravnava svojih otrok zatrjuje v primerjavi s tistimi otroki, ki so do dietne prehrane upravičeni na podlagi svojega zdravstvenega stanja, in pri tem izpostavlja isto vrednost dveh različnih osebnih okoliščin, je mogoče zaključiti, da obstaja primerljivost obeh skupin otrok: tistih, ki imajo potrebo po prilagojeni prehrani zaradi svoje osebne okoliščine zdravstvenega stanja, in tistih, ki imajo potrebo po prilagojeni prehrani zaradi svoje osebne okoliščine prepričanja.

Tako zdravstveno stanje kot tudi prepričanje sta po presoji Zagovornika lahko prirojeni ali pridobljeni osebni značilnosti, lastnosti, stanji ali statusa, ki sta praviloma trajno in nerazdružljivo povezana z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa ju posameznik ne spreminja zlahka. V skladu z ZVarD je izrecno prepovedano ravnanje, ki pomeni diskriminacijo zaradi katere koli osebne okoliščine. Do razlikovanja pri zagotavljanju prilagojene prehrane torej pride na podlagi tega, če ima otrok osebno okoliščino oziroma katero osebno okoliščino ima. Če ima osebno okoliščino zdravstvenega stanja, ki zahteva prilagojeno prehrano, bo to dobil, če pa te osebne okoliščine nima ali pa ima morda kakšno drugo, na podlagi katere ima prav tako potrebo po prilagojeni prehrani, pa je ne bo dobil.

Ker iz prvega odstavka 14. člena Ustave RS izhaja, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino, je odgovor tudi na tretje vprašanje po presoji Zagovornika pritrdilen.

5.6. Ustavna dopustnost posega

Še zadnji, četrti element metode, s katero Ustavno sodišče RS presoja diskriminatornost obravnavanja, pa se nanaša na ustavno dopustnost posega. Po tem, ko je Zagovornik ugotovil, da je osebna okoliščina prepričanja v primeru etičnega veganstva podana, da zagotavljanje prehrane v vrtcu in šolah predstavlja otrokovo pravico, da je podan neenak položaj v primerjavi z drugimi posamezniki, ki so v primerljivem položaju, saj neenaka obravnava temelji na osebni okoliščini iz prvega odstavka 14. člena Ustave RS, mora presoditi še, ali je poseg v to pravico ustavno dopusten. Z drugimi besedami, ali za navedeno ureditev v Smernicah, ki vzgojno-izobraževalnih zavodov ne zavezuje k prilagoditvi prehrane v smislu veganskih obrokov,

³⁹ Dostopno na spletni strani Zdravniške zbornice Slovenije: [Priporočila za medicinsko indicirane diete](#).

čeprav potreba po njih temelji na pravno priznani osebni okoliščini, obstaja legitimen cilj, za dosego katerega so uporabljena ustrezna in potrebna sredstva. Gre torej za ugotovitev, ali predstavlja navedena ureditev izjemo od prepovedi posredne diskriminacije v skladu z drugim odstavkom 6. člena ZVarD.

Kot izhaja iz Smernic, je njihov temeljni cilj krepiti, varovati in ohranjati zdravje ter kakovost življenja vseh prebivalcev, kar se lahko doseže z omogočanjem boljših pogojev za zdravo prehranjevanje in izboljšanjem prehranjevalnih navad prebivalstva, ki so ena ključnih popotnic za zdravo življenje, pri čemer je v Smernicah seveda posvečena posebna pozornost prehranjevanju otrok in mladostnikov. Z drugimi besedami bi ta cilj lahko preprosteje opredelili kot skrb za zdravje oziroma zdravo prehrano otrok in mladostnikov.

Zagovornik tak cilj brez dvoma pripoznava kot legitimen. Tudi pobudnik je v svojem dopisu z dne 1. 6. 2026 navedel, da ocenjuje cilj varovanja zdravja otrok kot legitimen, oporekal pa je sredstvu za njegovo dosego, tj. absolutni zavrnitvi prepričanske prehrane kot kategorije, kar naj ne bi bilo niti ustrezno niti nujno potrebno.

Kot izhaja iz mnenja MZ, so člani RSK za pediatrijo na svoji 2. redni seji dne 25. 9. 2019 sprejeli oziroma ponovno poudarili stališče (o tem so, glede na navedbe MZ, prvič sprejeli stališče že na svoji 55. redni seji dne 6. 7. 2010), da je »edino uravnotežena mešana prehrana primerna prehrana, saj so otroci ogrožena skupina, zato ker so razvijajoči in vsako pomanjkanje naredi v tem obdobju bistveno večjo škodo, kot če je to pomanjkanje v odraslem obdobju.« Enako izhaja tudi iz mnenja NIJZ, objavljenega na spletni strani NIJZ dne 19. 8. 2011 ter nazadnje posodobljenega dne 16. 2. 2023.⁴⁰ NIJZ v njem navaja, da je za otroke in mladostnike še sprejemljiva, ne pa priporočljiva ustrezno načrtovana lakto-ovo vegetarijanska prehrana, veganski način prehranjevanja, kjer so izključeni iz obrokov meso in mesni izdelki, mleko in mlečni izdelki ter jajca, pa na podlagi številnih zdravstvenih raziskav odsvetuje, ker je lahko škodljiva otrokovemu razvoju in zdravju ter lahko pripelje do resnih zdravstvenih težav. Kot je navedeno, NIJZ po pregledu trenutno opravljenih raziskav meni, da je še premalo prepričljivih dokazov, ki bi govorili v prid primernosti veganske prehrane za različne starostne skupine.

Razširjeni strokovni kolegiji (RSK) so najvišji strokovni organi za posamezna medicinska področja v Sloveniji. Delujejo kot avtonomna in posvetovalna strokovna telesa, ki oblikujejo strokovne doktrine, smernice in usklajujejo razvoj stroke na posameznih področjih medicine, pri tem pa so zavezani znanstvenim dognanjem in javnemu zdravstvenemu interesu. Sodelujejo z MZ in drugimi zdravstvenimi ustanovami.⁴¹ RSK za pediatrijo je zadolžen za enakomerno in celostno vzdrževanje in vzpodbujanje dobrega zdravstvenega stanja otrok, mladostnic in mladostnikov na področju celotne Slovenije.

Drugi del Smernic, ki vsebuje strokovne usmeritve in navodila, ki opredeljujejo merila za izbor živil, načrtovanje sestave, količinske normative in način priprave šolske prehrane ter časovni okvir za njeno izvedbo, je poleg RSK za pediatrijo potrdil tudi RSK za javno zdravje, poleg katerega je osrednja slovenska državna ustanova za varovanje, spremljanje in izboljševanje zdravja prebivalcev še NIJZ, ki pripravlja priporočila, statistike in preventivne ukrepe za celotno družbo.⁴²

⁴⁰ Dostopno na: <https://nijz.si/zivljenjski-slog/prehrana/strokovno-mnenje-glede-vegetarijanstva-in-kitajske-studije/>.

⁴¹ Dostopno na: <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-zdravje/o-ministrstvu/razsirjeni-strokovni-kolegiji/>.

⁴² Dostopno na: <https://nijz.si/>.

Ustava RS v 56. členu otrokom zagotavlja posebno varstvo in skrb. To načelo se izraža v 8. členu Družinskega zakonika,⁴³ ki določa, da otroci uživajo posebno varstvo države vselej, kadar je ogrožen njihov zdrav razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok. Sicer to načelo izhaja tudi iz Konvencije ZN o otrokovih pravicah, kot navedeno že zgoraj. To pomeni, da ima država zakonsko in ustavno dolžnost, da aktivno ščiti zdravje otrok in vedno postavlja njihove koristi na prvo mesto, tako v vseh sodnih ali upravnih postopkih kot tudi pri sprejemanju politik, ki se tičejo otrok. V Sloveniji se načelo največje koristi otroka izvaja med drugim tudi preko brezplačnega zdravstvenega varstva, preventivnih programov in določenih zakonodajnih varovalk, prav tako pa po presoji Zagovornika tudi preko zagotavljanja prehrane v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih. Glede na zavzeto stališče najvišjih strokovnih organov slovenske medicinske stroke tako na področju pediatrije kot tudi na področju javnega zdravja ima država v skladu z načelom zasledovanja največje koristi otrok dolžnost to stališče upoštevati in ga tudi udejanjati preko svojih mehanizmov. Eden takih mehanizmov so tudi Smernice. Država z njimi določa prehrano, ki je po stališčih njenih strokovnih organov v največjo korist vseh otrok. Država mora pri zasledovanju največje koristi otrok upoštevati vse otroke ne glede na to, da prihajajo iz različnih socialnih okolij, so različnih veroizpovedi in imajo različne prehranjevalne navade, saj je vsem otrokom skupna ena značilnost: rastejo in se razvijajo. Zaradi tega so deležni tudi posebnega statusa, ki jim ga daje že Ustava RS, ko določi, da morajo uživati posebno varstvo in skrb – statusa ranljive skupine. Za osebe, ki tvorijo razne ranljive skupine (npr. osebe z invalidnostmi, starejši, ženske itd.) pa je značilno, da težje uveljavljajo svoje pravice in potrebujejo posebno pomoč države ali družbe. Zato Zagovornik sprejemanje takih dokumentov oziroma podzakonskih predpisov, kot so Smernice, vidi kot eno od skrbi države za zasledovanje najvišje koristi otroka, njihovo vsebino pa vidi kot sledenje stališčem pediatrične in javnozdravstvene stroke. Vse to Zagovornik ocenjuje kot legitimno in ustavnopravno dopustno.

Vendar zgolj legitimnost cilja še ne zadošča za dokončno presojo, da ureditev ni diskriminatorna, saj so enako kot legitimnost cilja ključnega pomena za to presojo tudi sredstva za doseg tega cilja. Kot izhaja iz drugega odstavka 6. člena ZVarD, morajo biti za izjemo od posredne diskriminacije tudi sredstva za doseganje legitimnega cilja ustrezna in nujno potrebna, šele takrat slabša obravnava ne pomeni diskriminacije. Ustreznost oziroma primernost sredstva pomeni, da je legitimen cilj s tem ukrepom sploh mogoče doseči, potrebnost sredstva pa pomeni, da se legitimnega cilja ne da doseči z nobenim drugim blažjim ukrepom.

Ni sporno, da je legitimen cilj skrbi za zdravo prehrano otrok in mladostnikov mogoče doseči na način, da država predpiše vrsto prehrane (uravnoteženo, pestro, mešano prehrano), ki jo morajo zagotavljati vzgojno-izobraževalni zavodi v okviru izvajanja svojega javnega pooblastila in programa, ter pri tem izključi ostale vrste prehrane (vegetarijansko, vegansko itd.), za katere so njeni strokovni organi mnenja, da ni v največjo korist vseh otrok. Torej se navedeno sredstvo po presoji Zagovornika lahko šteje za ustrezno oziroma primerno.

Ostane še vprašanje, ali je navedeno sredstvo tudi potrebno oziroma ali je legitimen cilj mogoče doseči tudi s kakšnim drugim blažjim ukrepom. Stališči RSK za pediatrijo in NIJZ sta nedvoumni in ne puščata nejasnosti: edino uravnotežena mešana prehrana je primerna, ker so otroci razvijajoči in vsako pomanjkanje naredi v tem obdobju bistveno večjo škodo, kot če je to pomanjkanje v odraslem obdobju, zato se veganski način prehranjevanja, kjer so izključeni iz obrokov meso in mesni izdelki, mleko in mlečni izdelki ter jajca, odsvetuje, ker je lahko škodljiv otrokovemu razvoju in zdravju ter lahko pripelje do resnih zdravstvenih težav.

⁴³ Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US, 5/23 in 34/24 – odl. US.

Ob tako nedvoumno zavzetih strokovnih stališčih o potencialni škodljivosti veganske prehrane otrokovemu razvoju, Zagovornik ocenjuje, da bi bili blažji ukrepi od teh, ki jih je v okviru Smernic sprejela država (torej da vzgojno-izobraževalni zavodi teh diet niso dolžni zagotavljati), v nasprotju s temi stališči. Kot je razvidno iz mnenja NIJZ, je edina še sprejemljiva, ne pa tudi priporočljiva prehrana za otroke in mladostnike ustrezno načrtovana lakto-ovo vegetarijanska prehrana. Torej bi bil blažji ukrep, ki bi vzgojno-izobraževalnim zavodom dejansko dopuščal tudi pripravo veganske prehrane, v neskladju s strokovnim stališčem, iz katerega izhaja neprimernost take prehrane za otroke in mladostnike. Zato Zagovornik ocenjuje, da ureditev v Smernicah ob trenutno zavzetih strokovnih stališčih predstavlja tudi potreben ukrep oziroma potrebno sredstvo za doseg cilja skrbi za največje koristi otrok na področju prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Drugi blažji ukrepi, ki bi po eni strani še vedno zagotavljali spoštovanje strokovnih stališč pediatrične in javnozdravstvene stroke, po drugi strani pa bi hkrati zagotavljali možnost priprave veganskih obrokov otrokom v vrtcih in šolah, se zdijo namreč nezdržljivi.

Zagovornik je v nedavno vloženi zahtevi za oceno ustavnosti tretjega in četrtega odstavka 4. člena ZŠolPre-1 Smernice z vidika nezagotavljanja obrokov brez svinjskega mesa označil za diskriminatorne na podlagi osebne okoliščine vere. Glede zahteve po prehrani brez svinjskega mesa je na podlagi pridobljenih pojasnil pristojnih ocenil, da ta sama po sebi ne pomeni prehransko neustrezne prehrane, saj je mogoče svinjsko meso brez težav nadomestiti z drugimi vrstami mesa, ribami, jajci, mlečnimi izdelki, stročnicami ali drugimi viri beljakovin, ne da bi bila pri tem zmanjšana prehranska vrednost obroka. Iz tega je razvidno, da je imel tudi pri vloženi zahtevi ves čas pred očmi največjo korist otroka, vendar se v primeru prehrane brez svinjskega mesa ta ni izkazala za ogroženo. Nasprotno pa je že v navedeni zahtevi ugotovil za morebitne druge individualne prehranske zahteve, ki niso medicinsko indicirane, ki pa bi za razliko od diete brez svinjskega mesa lahko škodljivo učinkovale na otroke. Zato je že v zahtevi navedel, da je argument omejevanja določenih diet razumljiv pri nekaterih prehranskih režimih, ki bi lahko vodili do prehranskih primanjkljajev ali ogrozili zdrav razvoj otroka.

Glede na to, da je Zagovornik samostojni državni organ, ki zagotavlja neodvisno pomoč diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo, je jasno, da ni pristojen niti usposobljen presojeti, ali so strokovna medicinska stališča, ki jih zavzamejo za to pristojni strokovnjaki v državi, strokovno utemeljena in pravilna. Odgovor na vprašanje, ali je določena vrsta prehrane res edina v največjo korist rastočih in razvijajočih se otrok, podan s strani strokovno kompetentnejših organov, mora zato tudi sam z namenom varstva največje koristi otrok spoštovati.

Iz vsega navedenega Zagovornik zaključuje, da je zadnji, četrti element ustavnopravne metode za presojo diskriminatornosti obravnave pokazal, da je poseg v pravico do nediskriminatorne obravnave pri zagotavljanju prehrane v vzgojno-izobraževalnih zavodih ustavno dopusten, ker temelji na skrbi za zagotavljanje največje koristi vseh otrok, in zato predstavlja izjemo od prepovedi posredne diskriminacije.

Sklepne ugotovitve Zagovornika

Kot je mogoče razbrati iz mnenj RSK za pediatrijo, zdravstvena stroka priporoča, da se v vzgojno-izobraževalnih zavodih odraščajočim otrokom in mladostnikom nudi uravnotežena in mešana prehrana, ki vsebuje vse skupine živil, saj ima v obdobju zgodnjega razvoja, ko poteka intenziven fiziološki, psihosocialni in kognitivni razvoj otrok, ustrezna prehrana ključno vlogo pri zagotavljanju optimalne rasti, razvoja ter ohranjanja zdravja. Pobudnik v svojem predlogu in izjasnitvah navaja številne argumente, zakaj stališče najvišjih strokovnih organov v državi

ne drži. Zagovornik, ki sam nima ustreznih znanj niti pooblastil, da bi lahko presodil drugače, zato zaradi upoštevanja načela otrokove največje koristi spoštuje mnenje teh organov in v tej oceni Smernic v zvezi z osebno okoliščino etičnega veganstva ne ocenjuje kot diskriminatornih.

O predmetni oceni diskriminatornosti predpisa se obvesti pobudnika.

Pripravila:
mag. Eva Cankar Farkaš
Svetovalka Zagovornika za
ugotavljanje diskriminacije (PDI)

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Poslati:

- pobudnik po e-pošti

V vednost:

- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in mladino po e-pošti (gp.mvi@gov.si)
- Ministrstvo za zdravje (gp.mz@gov.si)